

Fikk 50 kr og tobakk for å hjelpe piloten

-Vi så piloten skyte seg ut av flyet, og vi sprang det vi kunne for å hjelpe til, forteller Jens Kjærgård (83). Han er en av flere som syntes det var interessant å lese om flystyrten i 1943 og den påfølgende ulykken i 1957.

Askøymagasinet har fått flere henvendelser fra folk som har hatt flere opplysninger omkring "Tragedien Askøy glemte", som vi tok opp i forrige utgave. Det er først og fremst datoen for flystyrten det har hersket usikkerhet om. Fortsatt er det ingen som med sikkerhet kan fastslå dato, men Jens Kjærgård husker likevel dagen godt. Han var øyenvitne til det hele. Historien hans er særdeles interessant lesestoff for dem som lar seg fascinere av krigens historie.

-Jeg jobbet på gården hjemme. Vi drev å samlet inn torv, slik at vi kunne tørke det i torvhuset. Jeg husker vi gikk med kipe på ryggen da to tyske fly kom fra Bergen i retning Herdla. Plutselig oppdaget vi at noe kom ut fra det ene flyet. Det var ganske høyt oppe, så det var ikke lett å se at det faktisk var piloten som hadde skutt seg ut. Det så vi etter hvert som han dalte ned i fallskjermen. Flyet vendte nesen rett i bakken, forteller Jens.

Vi treffer ham i Mathopen der han bygde hus sammen med Fauskangerkvinnen Anna Kjærgård i 1946. Det har gått 64 år siden flyet gikk i bakken, men minnene sitter godt i ennå.

-Vi kastet kipene fra oss og sprang så god vi var opp gjennom åsene. Da flyet traff bakken så vi en voldsom svart røyk velte opp fra området på Nordre Haugland. Og vi kunne høre mange høye smell fra alle eksplosivene om bord i flyet. Det smalt og smalt, husker han.

-Da vi nærmet oss stedet kom vi forbi to kjerringer som sto og skar lyng. Vi spurte dem om de visste hvor flyveren hadde kommet ned, men det visste de ikke. Men de ga grei beskjed om at vi ikke måtte nærme oss flyvra-

ket, for derfra kom det eksplosjoner hele tiden, fortalte de.

Like etter fant de piloten. Eller han fant dem. For han kom gående med fallskjermen under hånden. Vi spurte om han hadde vært i kamp med engelskmennene. Jeg vet ikke om han forsto hva vi spurte om. Det viste seg visstnok at flyet hadde styrtet på grunn av motortrøbbel. Piloten hadde landet i et tre.

-Var han uskadd?

-Ja, det var han. Han sa til oss at vi ikke måtte nærme oss flyvraket. Deretter viste vi ham vei til Nordre Haugland. Det gikk ikke lange tiden før et sjøfly fra Herdla kom og hentet piloten, forteller Jens.

Piloten var tydeligvis i det gavmilde hjørnet etter den dramatiske opplevelsen. Jens og John Kjærgård, som den nå avdøde kameraten het, fikk 50 kroner på deling og dessuten en hel pakke med tobakk.

-Det var litt av en gave. 50 kroner var jo utrolig mye penger den gangen, og tobakk var ikke lett å få fatt i, så jeg skal si at vi var fornøyde, humrer Jens – som fyller 83 år 27. juni.

Sjøflyet hentet piloten ved kaien på Nordre Haugland, og det var det siste de to guttene så til den karen.

-Senere var vi jo oppe ved vraket mange ganger. Vi fant haugevis med granater og patronhylser. Det var lange belter med dem, minnes Jens. Han forteller at det var populært å besøke åstedet og plukke med seg eksplosiver.

-Vi var vel ikke helt klar over hva vi gjorde. Det var jo livsfarlig. Men vi lekte oss med granatene og eksplosivene, forteller han mens han forkla-

rer hvordan de fikk det til å smelle og hyle i tysk krigsammunisjon.

-Det gikk jo galt senere. Så vi var vel heldige som slapp unna, sier Jens. Spørsmålet om hvilken dato alt dette skjedde, se det er ennå ikke fastslått. Jens' bror, Bernard, mener å kunne slå fast at det var en lørdag, siden han husker at de tok rutebåten som gikk hver lørdag. Dette kan harmonere med mistanken om at flystyrten på Nordre Haugland skjedde 6. mars, slik det ble antydnet av krigshistorikere i forrige nummer av Askøymagasinet. 6. mars 1943 var nemlig en lørdag.

For øvrig er det nå fastslått at den tragiske ulykken, hvor unge Alf Haugland omkom, skjedde 8. april 1957.

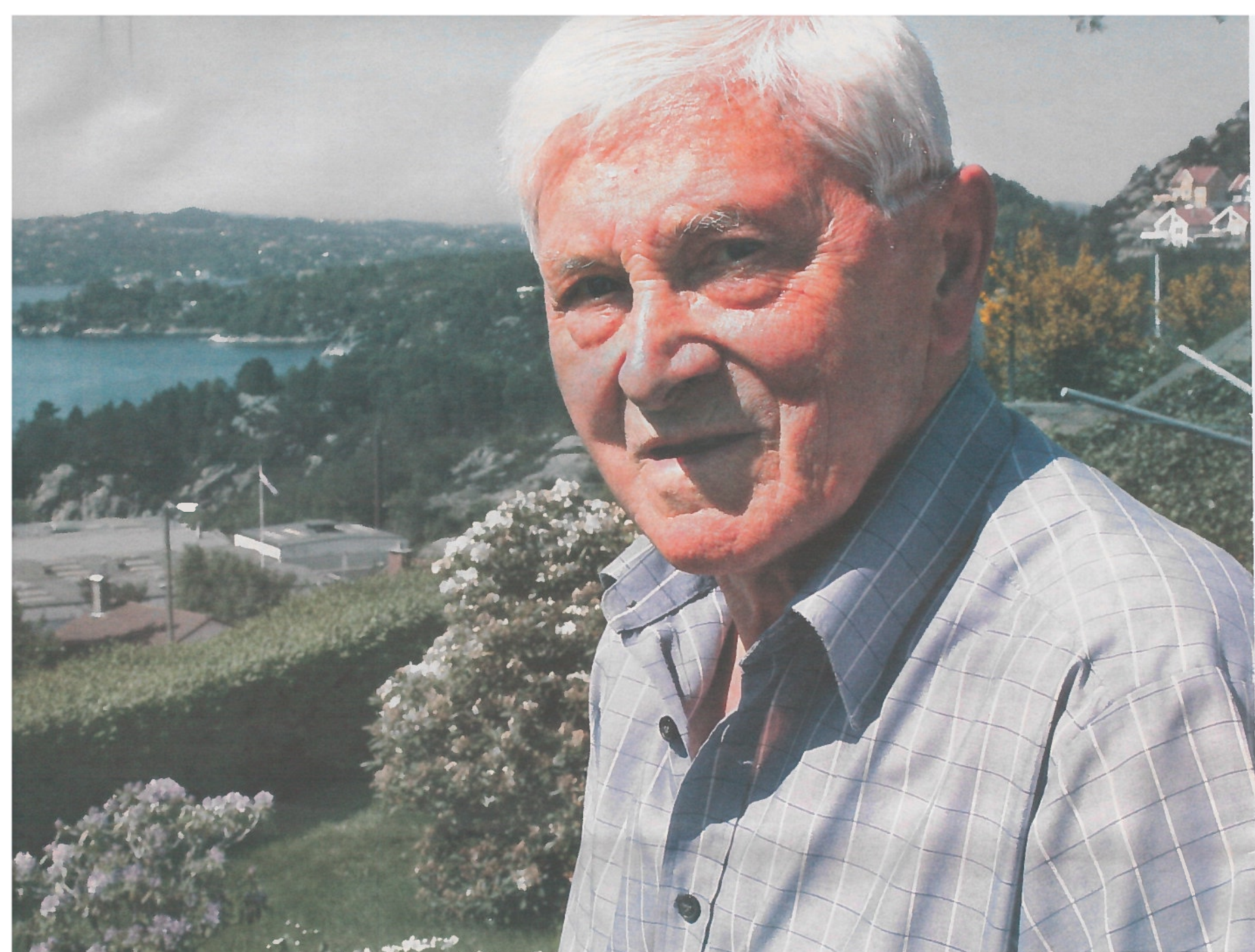
Yngve Johnsen, En-to-tekst
y-johnse@online.no

Faksimile Askøymagasinet mai 2007

Fakta

- Et tysk fly styrtet på Nordre Haugland i 1943.
- 14 år etterpå omkom Alf Haugland da han lekte med eksplosiver fra flyvraket
- Det var usikkerhet knyttet til datoen da flyet styrtet.
- Askøymagasinet skrev i mai-nummeret om «Tragedien Askøy glemte»

HJALP: Jens Kjærgård (83) husker godt den dagen det tyske flyet styrtet på Nordre Haugland. Han og kameraten John fikk 50 kroner og en pakke tobakk for å hjelpe piloten som reddet seg ut av flyet. (Foto: Yngve Johnsen)

Tragedien Askøy glemte

I 1943 styrtet en tysk Focke Wolf i skogen på Nordre Haugland. 14 år etterpå døde unge Alf Haugland (13) etter å ha lekt med ammunisjon som ble funnet blant vrakrestene fra flyet. 40 år senere er AskøyMagasinet på stedet, sammen med broren til gutten som døde.

– Historien er nok ukjent for de fleste på Askøy, innrømmer Terje Haugland.

Den tragiske hendelsen i 1957 satte søvsagt sine dype spor i den lille bygden den gangen. Men årens løp har utviklet omstøt i gjennomsikten. –Det er klart at de eldre her ute husker det som skjedde. Men det er vår generasjon. For de fleste andre er nok det hele et uklart kapittel. Sånn sett er det greit at historien fortelles på nye. Uansett hvor tragisk det hele var, så er det jo desverre en del av historien, sier Terje Haugland.

Mekallrestene
Vi skal først tilbake til andre verdenskrig. Til 1943. Et tysk fly, en Focke Wolf 190A3, styrtet i Murlamyrene på Nordre Haugland. I dag er det skog, den gang var det et åpent boteområde.

Vrakrestene ble liggende spredd over et stort område, og rydgjeringer unger fra bygden var tatt og alle på stedet i ettertid for å studere og lære med vrakdelene. Voksne bygdefolk visste også å gjøre nytte av «gratis» metallrestene, og bare oppførselsmyndighetene satte grenser for hva som ble lagret av metall. Blant annet står det en panne utstilt på Herda museum. Denne stammer fra restene av dette flyet.

Lekte rydder lidene
–Det lå gjevrammunisjon og andre

Etter krigen var altså stedet et ryddet plass, både for store og små. De minste lekte ofte med ammunisjonen som de fant. –Alle her ute visste hva som lå på stedet. Mange gikk opp dit for å leke seg med ammunisjonen. Uansett ble det opp ammunisjonen og samlet kruttet sammen. Deretter tok de fyr på det, og resultatet ble omrent som fyrverkeri. Dette gjorde de nok for oppryddings skyld, sier Terje.

Tragedien
Terje var lit yngre enn broren Alf, og han husker at han ikke fikk lov til å være med tre andre unger til vrakrestene den skjedde dagen.

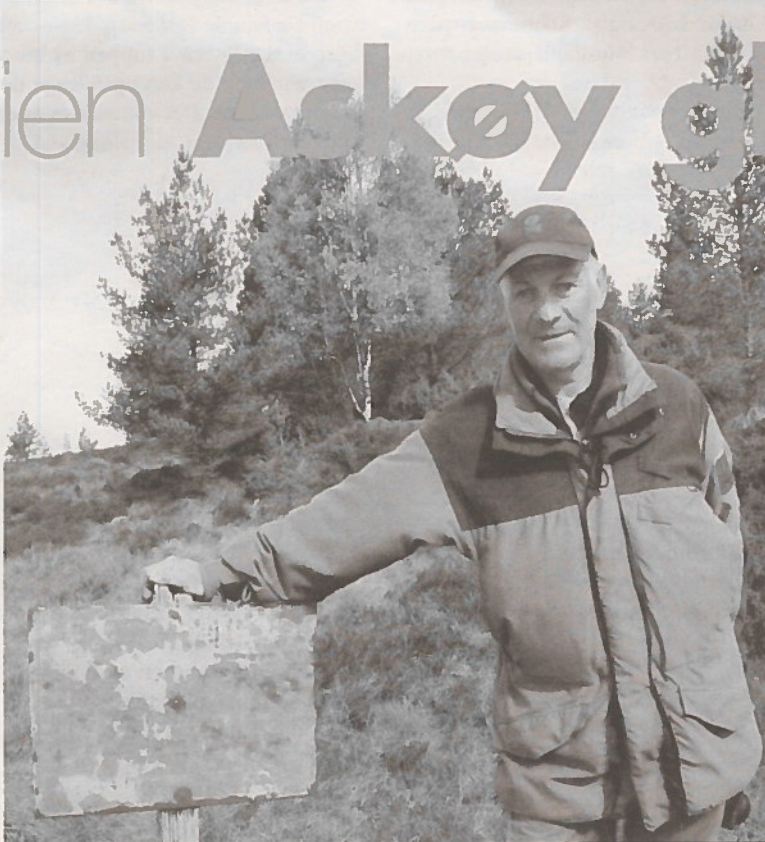
–Åkkant det får man jo kalle Raka, sier han.

Alf Haugland, Magnar Lundal og Paul Haugland gikk til Murlamyrene for å leke. Det var 25. mars 1957, og dagen skulle bli vond å bære videre for Terjes familie og bygden.

De fant ammunisjon, og min bror forsøkte å slå kruttet ut av det som vanlig var en granat. Det gikk forferdelig galt. Plutselig smalt det, og Alf døde på stedet, forteller Terje.

De to andre kameratene, Magnar Lundal og Paul Haugland, kom fra det med livet i behold. Magnar hadde innledet litt mange splinter over hele seg, og da spesielt i lårene. Han lærte ikke å gå noe særlig.

Heldigvis lærte Paul å springe etter 10 døgn. Men også han var full i blod i smakt da han kom stormende ned!

FABE: Det er først år siden Terje Haugland minner seg best på Murlamyrene på Nordre Haugland. Forvarets familiek, som fortsatt står i området, skilte med utvokstede grunner i området. (Foto: Yngve Johnsen)

Terje at episoden nå på mange måter er forsvunnet, 40 år senere.

–Det har bare blitt dårlig. Det har ikke vært snakket så mye om det som skjedde, og livet måtte jo gå videre, sier Terje.

–Men det er klart at jeg merket det litt nå når jeg snokker om det, sier han stille.

– Det er jo en veldig trist historie. Mange fortalte minnet også et annet barn idagene. For jeg ble født. Klart at livet deres ble preget av det som skjedde.

I dag lever fortsatt Terjes tvilling, søster Bent Haugland og hans storebror Jon Haugland.

Ryddet opp
Etter den uheldige dagen fikk ingen lov til å rømme seg vrakdelene igjen. Tragedien på Murlamyrene, som år etter krigen skutt, fikk forgang i oppryddingen i området. Forvaret satte opp en rekke skilt rundt stedet med en tekst som ikke kunne misforstås.

–Det sto noe sånt som at her var det strengt forbudt å ferdes på grunn av udetonerte eksplosiver. Slikene sto overalt, husker Terje.

I dag står fortsatt ett skilt skilt igjen i Murlamyrene, som i dag altså for det meste er gjevmoedd. Terje viser fortsatt vei. Han finner skiltet. Det er helt uendelig i dag, men jo oss tilbake en fellede av å være på krigshistorisk grunn.

–Etter ulykken ble det ryddet opp her. Forvaret kom med metallskiltene, og det sies at de fant rundt sytti ulike for-

–Kan det ligge mer her, tror du?
–Ja, det gjør det helt sikkert. Men det er helt uferdig å ferdes her nå. Det som er igjen nå, det ligger nok godt ned i jorden og myren her.

Egen utstilling?
Terje fant for ikke mange år siden en større del som tilhørte det styrtede flyet. Denne er overlevert til Herda museum. I forbindelse med AskøyMagasinet sin interesse for saken forsøkte Terje, noen dager etter vårt besøk, å finne flere deler fra flyet. Han løftet litt på kryg og knær, og urolig nok som han over enda en liten metall-del som må ha tilhørt den tyske Focke Wolf-en. Også denne delen er nå på vei til Herda museum.

Museets daglige leder, Gunnar Furve, sier til AskøyMagasinet at historien om flystyrtet i 1943, og den påfølgende ulykken i 1957, er svært interessante.

– Vi har i dag sporadiske ørerner fra det som skjedde den gangen, men nå historien nå gjenfortelles på denne måten, så er dette noe vi må vurdere å lage en egen utstilling på, sier Furve.

Ulykken
Flystyrtet på Nordre Haugland og tragedien i 1957 har ikke vært særlig omrøkt i pressen. Det eneste Terje Haugland husker er at avisen skrev at noen kurgere hadde oppdaget skiltene som varslert om eksplosiver – mange år etter at de ble satt opp.

– Det er nok ikke mange på Askøy som vet om denne tragedien. Du vet,